

VIOP

BORSA
İSTANBUL

VADELİ İŞLEM
SÖZLEŞMELERİ

Borsa İstanbul, yerli ve yabancı yatırımcıların ülkemizde türev ürünlere yatırım yapabilmesi, Türk finans piyasalarının gelişmiş finansal piyasalar ile bütünleşmesi ve Borsa'nın geniş yelpazede ürünlere yatırım yapılabilecek bir finansal süpermarkete dönüşmesi amacı doğrultusunda vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerini işleme açarak yatırımcıların kullanımına sunmaktadır. Bu dokümanda, vadeli işlem sözleşmeleri ile ilgili temel bilgilerin yanı sıra, Borsa İstanbul'da işlem gören sözleşmelere ve bu sözleşmelerin işlem göreceği Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası'na (ViOP) ilişkin bilgiler verilmektedir.

2.1 Vadeli İşlem Sözleşmesinin Tanımı

Vadeli işlem sözleşmesi (futures), sözleşmenin taraflarına, standartlaştırılmış miktar ve kalitedeki bir malı, kıymeti veya finansal göstergeyi, belirlenen ileri bir tarihte, bugünden üzerinde anlaşılan fiyattan alma veya satma yükümlülüğü getirmektedir.

Vadeli işlem sözleşmelerinin dört asgari unsuru vardır: Nitelik, fiyat, miktar ve vade. Bu asgari unsurlar borsalarda işlem gören vadeli işlem sözleşmelerinde standardize edilmiştir.

Borsalarda vadeli işlem sözleşmelerinde işlem yapabilmek için belirlenen başlangıç teminatı (initial margin) Takas Kurumu'na yatırılmalıdır. Oluşan zararlar ya da nakit-dışı teminatların değerlerinin düşmesi sonucunda teminat seviyesinin sürdürme teminatının (maintenance margin) altına düşmesi durumunda ilgili yatırımcılara teminat tamamlama çağrısı yapılır. Vadeli işlem sözleşmesinin vade tarihinde uzlaşması fiziki teslimat veya nakdi uzlaşma şeklinde gerçekleştirilir.

Fiziki teslimatta üzerinde anlaşılan dayanak varlık kaydı olarak el değiştirir. Nakdi uzlaşmada ise sözleşme fiyatı ile vade tarihindeki cari fiyat arasındaki fark kadar tutar taraflar arasında el değiştirir.

2.2 Vadeli İşlem Sözleşmelerinin Teorik Fiyatının Hesaplanması

Vadeli işlem sözleşmesinin fiyatını belirleyen faktörler;

- Dayanak varlık spot piyasa fiyatı
- Faiz oranı
- Temettü getirisi
- Vadeye kalan gün sayısıdır.

$$\text{Teorik Fiyat} = DF \times \left(1 + (\text{Faiz Oranı} - \text{Temettü Getirisi}) \times \left(\frac{\text{VKG}}{365}\right)\right)$$

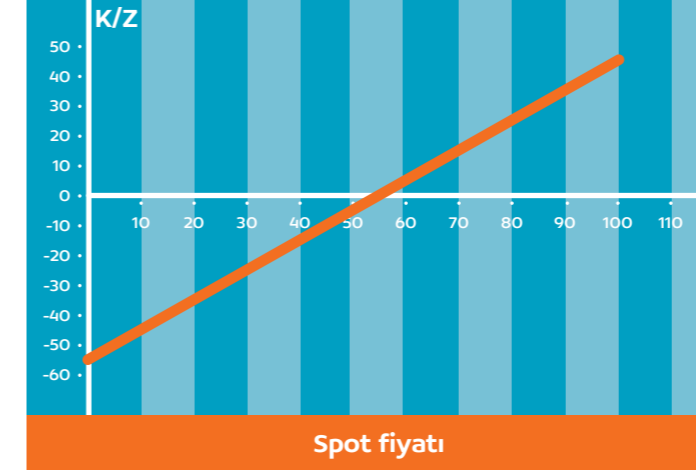
DF: Dayanak varlık spot fiyatı

VKG: Vadeye kalan gün sayısı

2.3 Vadeli İşlem Sözleşmelerinde Kâr/Zarar

Spot piyasa fiyatı 50 TL olan bir dayanak varlığa ilişkin 3 ay vadeli 55 TL fiyatlı vadeli işlem sözleşmesinde uzun pozisyon sahibi bir yatırımcının kâr/zarar durumu aşağıda gösterilmiştir.

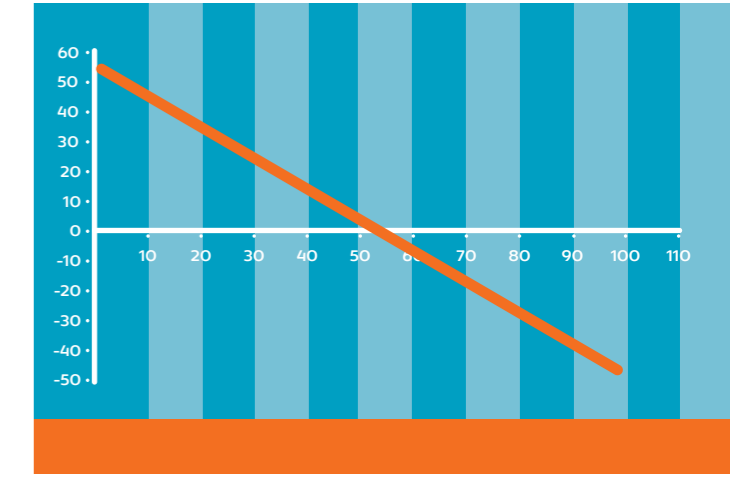
Grafik 1: Vadeli İşlem Sözleşmesi Uzun Pozisyonu Kâr/Zararı

Yatırımcı 3 aylık süre sonunda dayanak varlığın fiyatının yükseleceği beklentisi içerisindeydi. Bu nedenle dayanak varlığı 55 TL'den, 3 ay sonra teslimatı veya nakit uzlaşması gerçekleşecek şekilde bugünden satın almıştır. Grafikte görüldüğü gibi, 55 TL başa baş noktasıdır. Dayanak varlığın spot fiyatı 55 TL'nin üzerinde herhangi bir seviyede iken yatırımcı kâr elde edecektir. Aynı şekilde spot fiyat 55 TL'nin altında iken ise zarar söz konusudur.

Aynı vadeli işlem sözleşmesinde kısa pozisyon sahibi için ise tam tersi bir durum söz konusudur. Vadeli işlem sözleşmesini satan taraf dayanak varlığın spot fiyatı 55 TL'nin altında iken kâr, üstünde iken ise zarar eder.

Grafik 2: Vadeli İşlem Sözleşmesi Kısa Pozisyonu Kâr/Zararı

2.4 Pay Vadeli İşlem Sözleşmelerinin Özellikleri

2.4.1 Vadeli İşlem Sözleşme Kodu

Vadeli işlem sözleşmelerinde sözleşme kodu; sözleşme türü, dayanak varlık kodu, vade tarihi ve sözleşme büyüklüğünün standart olup olmadığı bilgisini içerecek şekilde oluşturulmuştur.

Örnek: F_ABCDE1212SO

F	ABCDE	1212	SO
Vadeli (Futures)	Dayanak varlık kodu	Vade tarihi (AAYY-Aralık 2012)	S: Standart N: Standart Olmayan (Özsermaye hali sonucu oluşan)

2.4.2 Dayanak Varlıklar

Borsa İstanbul Pay Piyasası'nda işlem gören ve Borsa tarafından belirlenen kriterlere göre dayanak varlık olarak seçilen pay senetleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

T. Garanti Bankası A.Ş.	GARAN
T. İş Bankası A.Ş.	ISCTR
Akbank T.A.Ş.	AKBNK
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	VAKBN
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	YKBNK
Türk Hava Yolları A.O.	THYAO
Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş.	EREGL
H.Ö. Sabancı Holding A.Ş.	SAHOL
Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş.	TCELL
Tüpraş Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.	TUPRS

2.4.3 Sözleşme Büyüklüğü

Bir adet standart sözleşme, dayanak varlığa ait 100 adet payı temsil eder. Dayanak varlığın fiyat ve miktarını etkileyecek bedelli/bedelsiz sermaye artırımını, temettü ödemesi (temettü verimi >%10 ise), birleşme ve benzeri durumlarda (özsermaye halleri), Borsa tarafından sözleşmelerde fiyat ve/veya çarpan değişikliği yapılması halinde, sözleşme büyüklüğü standart sözleşme büyüklüğünden farklı belirlenebilir. Bu gibi durumlarda aynı dayanak varlık üzerine, "sözleşme büyüklüğü standart" ve "sözleşme büyüklüğü standart olmayan" olmak üzere farklı sözleşmeler işlem görebilir.

2.4.4 Uzlaşma Şekli

Pay vadeli işlem sözleşmelerinin uzlaşma yöntemi olarak fiziki teslimat uygulanır. Pay vadeli işlem sözleşmelerinde fiziki teslimat, pay senetlerinin sözleşme fiyatı üzerinden kaydı olarak el değiştirmesi şeklinde gerçekleşir.

2.4.5 Günlük ve Vade Sonu Uzlaşma Fiyatları

2.4.5.1 Günlük Uzlaşma Fiyatı

Seans sonunda hesapların güncellenmesinde kullanılan günlük uzlaşma fiyatı aşağıdaki şekilde hesaplanır ve en yakın fiyat adımına yuvarlanır:

- Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.
- Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı alınır.
- Seans içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı
- Seans içerisinde hiç işlem yapılmamışsa, bir önceki günün uzlaşma fiyatı günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.

Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanamaması durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.

- Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması
- Dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatları da dikkate alınarak hesaplanacak "teorik" fiyatlar

Özel Emir Pazarı'nda gerçekleşen işlemler yukarıdaki hesaplamalara dahil edilmez. Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından günlük uzlaşma fiyatının değiştirilme durumu saklıdır.

2.4.5.2 Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı

Dayanak varlık olarak kabul edilen her payın son işlem gününde spot piyasada ikinci seans sonundaki kapanış seansında oluşan kapanış fiyatı, vade sonu uzlaşma fiyatı olarak kabul edilir.

Son işlem gününde, spot piyasada ikinci seansın ve/veya kapanış seansının kısmen veya tamamen kapalı olması veya açık olup da fiyat oluşmaması durumunda vade sonu uzlaşma fiyatı, Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından belirlenir.

2.4.6 Vade Ayları

Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim ve Aralık. Piyasada aynı anda, içinde bulunulan aya en yakın üç vade ayına ait sözleşmeler işlem görür. Bu üç vade ayından biri Aralık değilse, Aralık vade ayı ayrıca işleme açılır. (Örneğin; “Aralık, Şubat, Nisan” veya “Şubat, Nisan, Haziran, Aralık”)

2.4.7 Takas Süresi

Takas, vade sonunda fiziki teslimat için T+3, diğer işlemlerde ise T+1 olarak uygulanır. Örneğin, fiziki teslimata konu pay vadeli işlem sözleşmelerinin takas süresinin T+3 olduğu durumda 31 Ocak 2013 vadeli pay vadeli işlem sözleşmelerinin son işlem günü 31 Ocak 2013 tarihi olup, fiziki teslimatı (2 ve 3 Şubat hafta sonu olduğundan) 5 Şubat 2013 tarihinde gerçekleştirilir. Diğer işlemler için zararlar hesaplardan T günü sonunda tahsil edilirken, kârlar ise hesaplara T+1 günü aktarılır. Seans sonrasında hesaplara aktarılacak/hesaplardan tahsil edilecek kâr/zarar rakamları gün sonu uzlaşma fiyatlarına göre kesinleşir.

2.4.8 Sözleşmenin Vadesi ve Son İşlem Günü

Pay vadeli işlem sözleşmelerinde vade ve son işlem günü her vade ayının son iş günü olur. Yurt içi piyasaların resmi tatil nedeniyle yarım gün olması durumunda son işlem günü bir önceki iş günüdür.

2.4.9 Fiyat Kotasyonu ve Minimum Fiyat Adımı

Emir defterinde fiyat teklifleri 1 adet dayanak varlık bazında gösterilir. Diğer bir ifadeyle, işlem sisteminde sözleşmelere ait teklifler, bir adet dayanak varlık için verilen fiyat üzerinden girilir.

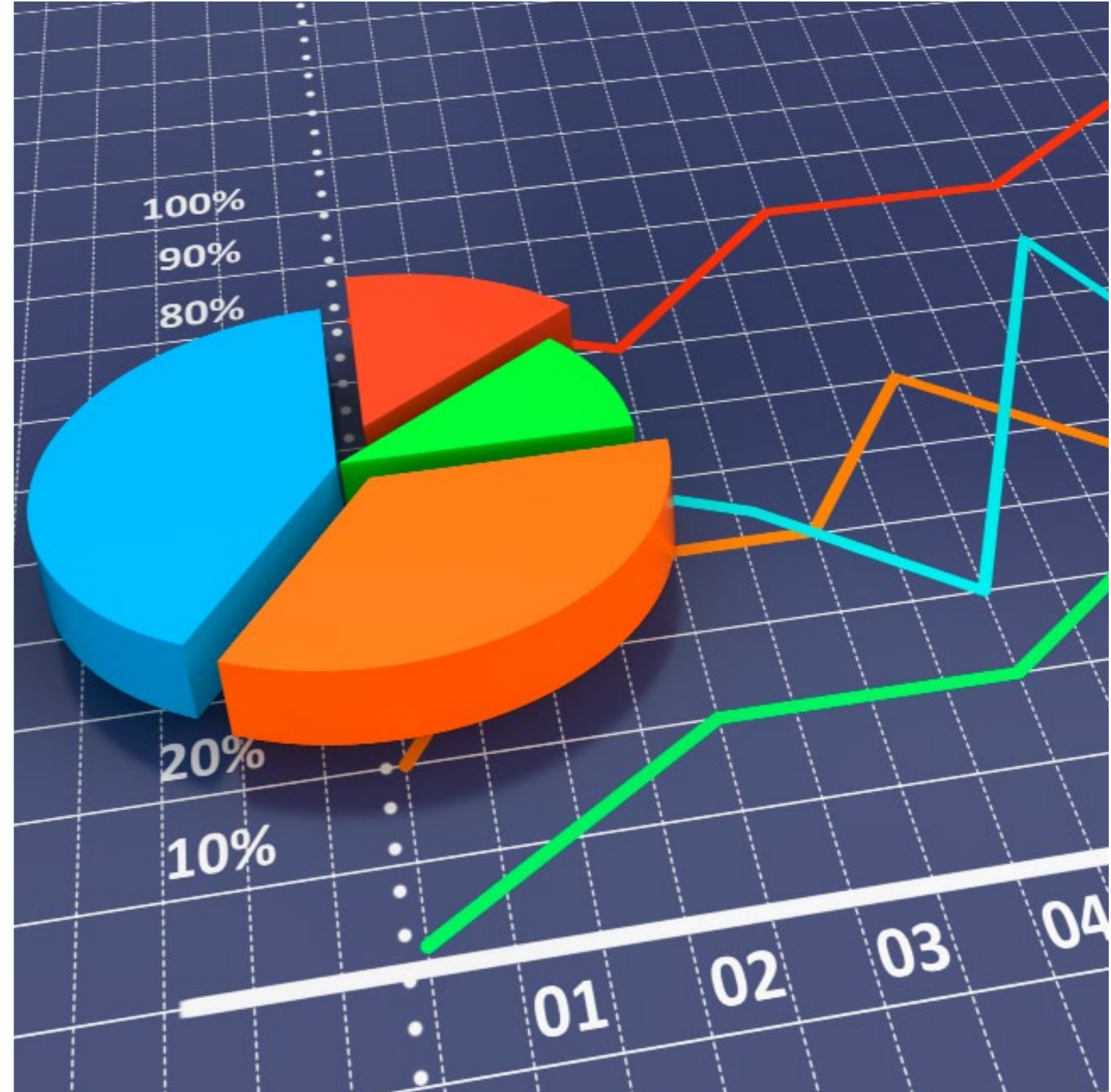
Sözleşmenin fiyatı, virgülden sonra iki basamak olacak şekilde işlem sistemine girilir. Miktar teklifleri bir adet sözleşme ve katları şeklinde girilir.

2.4.10 Baz Fiyat ve Günlük Fiyat Değişim Limiti

Baz fiyat, günlük fiyat değişim limitlerinin hesaplanmasında kullanılan fiyattır. Baz fiyat, vadeli işlem sözleşmenin işleme açıldığı gün Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından belirlenir, diğer işlem günleri için ise bir önceki günün uzlaşma fiyatıdır. Günlük fiyat değişim limiti, her bir sözleşme için belirlenen baz fiyatın $\pm\%20$ 'sidir. Bu yöntemle hesaplanan alt veya üst limitin fiyat adımına tekabül etmemesi halinde üst limit bir üst fiyat adımına, alt limit ise bir alt fiyat adımına yuvarlanır.

2.4.11 İşlem Saatleri

İşlemler 09:10 - 17:40 saatleri arasında tek bir seansta gerçekleştirilir. 12:30 - 13:55 arası işlem yapılmayan bölümdür.

2.5 BIST 30 Endeks Vadeli İşlem Sözleşmelerinin Özellikleri

2.5.1 Vadeli İşlem Sözleşme Kodu

Vadeli işlem sözleşmelerinde sözleşme kodu; sözleşme türü, dayanak varlık kodu, vade tarihi ve sözleşme büyüklüğünün standart olup olmadığı bilgisini içerecek şekilde oluşturulmuştur.

Örnek: F_XU0301212SO

F	XU030	1212	S0
Vadeli (Futures)	Dayanak varlık kodu	Vade tarihi (AAYY-Aralık 2012)	S: Standart N: Standart Olmayan (Özsermaye hali sonucu oluşan)

2.5.2 Dayanak Varlık

BIST 30 Fiyat Endeksi

2.5.3 Sözleşme Büyüklüğü

Dayanak varlık, endeks değerinin 1.000'e bölünmüş halidir. Her bir endeks vadeli işlem sözleşmesi bu şekilde hesaplanan 100 adet dayanak varlığı temsil eder. (Örnek: BIST 30 Endeksi/1.000)*100 TL=(102.355/1.000)*100=10.235,50 TL)

2.5.4 Uzlaşma Şekli

Endeks vadeli işlem sözleşmelerinin uzlaşma yöntemi olarak nakdi uzlaşma uygulanır.

2.5.5 Günlük ve Vade Sonu Uzlaşma Fiyatları

2.5.5.1 Günlük Uzlaşma Fiyatı

Seans sonunda hesapların güncellenmesinde kullanılan günlük uzlaşma fiyatı aşağıdaki şekilde hesaplanır ve en yakın fiyat adımına yuvarlanır:

- Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.
- Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı alınır.
- Seans içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı alınır.
- Seans içerisinde hiç işlem yapılmamışsa, bir önceki günün uzlaşma fiyatı

günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.

Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanamaması veya hesaplanan fiyatın piyasa gerçeklerini yansıtmaması durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.

- Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması
- Dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatları da dikkate alınarak hesaplanacak "teorik" fiyatlar

Özel Emir Pazarı'nda gerçekleşen işlemler yukarıdaki hesaplamalara dahil edilmez. Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından günlük uzlaşma fiyatının değiştirilme durumu saklıdır.

2.5.5.2 Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı

Vade sonu uzlaşma fiyatı, dayanak varlık olarak kabul edilen BIST 30 Endeksinin son işlem gününde spot piyasada ikinci seans sürekli müzayededenin son 30 dakikası süresince ilan edilen endeks değerlerinin zaman ağırlıklı ortalaması ile BIST 30 Endeks kapanış değerinin sırasıyla %80 ve %20 oranlarıyla ağırlıklandırılması ile hesaplanan değer 1000'e bölünmesi suretiyle hesaplanır. Vade sonu uzlaşma fiyatı, bulunan değer en yakın fiyat adımına yuvarlanması ile elde edilen değerdir.

Son işlem gününde, spot piyasada ikinci seansın ve/veya kapanış seansının kısmen veya tamamen kapalı olması veya spot piyasada endeks değerinin hesaplanamaması durumunda vade sonu uzlaşma fiyatı, Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından belirlenir.

2.5.6 Vade Ayları

Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim ve Aralık. Piyasada aynı anda, içinde bulunulan aya en yakın üç vade ayına ait sözleşmeler işlem görür. Bu üç vade ayından biri Aralık değilse, Aralık vade ayı ayrıca işleme açılır. (Örneğin; "Aralık, Şubat, Nisan" veya "Şubat, Nisan, Haziran, Aralık")

2.5.7 Takas Süresi

Takas süresi T+1 olarak uygulanır. Zararlar hesaplardan T günü sonunda tahsil edilirken, kârlar hesaplara T+1 günü aktarılır.

2.5.8 Sözleşmenin Vadesi ve Son İşlem Günü

Pay endeksi vadeli işlem sözleşmelerinde vade ve son işlem günü her vade ayının son iş günü olur. Yurt içi piyasaların resmi tatil nedeniyle yarım gün olması durumunda sözleşmenin vadesi bir önceki iş günüdür.

2.5.9 Fiyat Kotasyonu ve Minimum Fiyat Adımı

Emir defterinde fiyat teklifleri 1 adet dayanak varlık bazında gösterilir. Diğer bir ifadeyle, işlem sisteminde bir adet dayanak varlık için verilen fiyat üzerinden girilir.

Sözleşme fiyatı, endeks değerinin 1.000'e bölünmesiyle oluşan değer virgülden sonra üç basamak olacak şekilde işlem sistemine girilir (Örnek: 102,325) ve bir defada gerçekleştirilecek en küçük fiyat adımı 0,025'dir (25 BIST 30 endeks puanı) (Örnek: 102,325; 102,350 vb.). Miktar teklifleri bir adet sözleşme ve katları şeklinde girilir.

2.5.10 Baz Fiyat ve Günlük Fiyat Değişim Limiti

Baz fiyat, günlük fiyat değişim limitlerinin hesaplanmasında kullanılan ve sözleşmenin işleme açıldığı gün Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından belirlenen fiyat, diğer işlem günleri için ise bir önceki günün uzlaşma fiyatıdır.

Günlük fiyat değişim limiti, her bir sözleşme için belirlenen baz fiyatın $\pm\%15$ 'idir. Bu yöntemle hesaplanan alt veya üst limitin fiyat adımına tekabül etmemesi halinde üst limit bir üst fiyat adımına, alt limit ise bir alt fiyat adımına yuvarlanır.

2.5.11 İşlem Saatleri

İşlemler 09:10 - 17:45 saatleri arasında tek bir seansta gerçekleştirilir. 12:30 - 13:55 arası işlem yapılmayan bölümdür.

2.6 TL/Dolar Vadeli İşlem Sözleşmelerinin Özellikleri

2.6.1 Vadeli İşlem Sözleşme Kodu

Vadeli işlem sözleşmelerinde sözleşme kodu; sözleşme türü, dayanak varlık kodu, vade tarihi ve sözleşme büyüklüğünün standart olup olmadığı bilgisini içerecek şekilde oluşturulmuştur.

Örnek: F_TRYUSD1212SO

F

TRYUSD

1212

SO

Vadeli (Futures)

Dayanak
varlık kodu

Vade tarihi
(AAYY-Aralık 2012)

S: Standart
N: Standart Olmayan (Özsermaye hali
sonucu oluşan)

2.6.2 Dayanak Varlık

Türk Lirası/ABD Doları kuru

2.6.3 Sözleşme Büyüklüğü

1.000 ABD Doları

2.6.4 Uzlaşma Şekli

TLDolar vadeli işlem sözleşmelerinin uzlaşma yöntemi olarak nakdi uzlaşma uygulanır.

2.6.5 Günlük ve Vade Sonu Uzlaşma Fiyatları

2.6.5.1 Günlük Uzlaşma Fiyatı

Seans sonunda hesapların güncellenmesinde kullanılan günlük uzlaşma fiyatı aşağıdaki şekilde hesaplanır ve en yakın fiyat adımına yuvarlanır:

- Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.
- Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı alınır.
- Seans içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı
- Seans içerisinde hiç işlem yapılmamışsa, bir önceki günün uzlaşma fiyatı

günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.

Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanamaması veya hesaplanan fiyatın piyasayı doğru yansıtması durumunda, aşağıda belirtilen

yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.

- Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması
- Dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatları da dikkate alınarak hesaplanacak "teorik" fiyatlar

Özel Emir Pazarı'nda gerçekleşen işlemler yukarıdaki hesaplamalara dahil edilmez. Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından günlük uzlaşma fiyatının değiştirilme durumu saklıdır.

2.6.5.2 Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı

Son işlem günü saat 15:30'da TCMB tarafından açıklanan gösterge niteliğindeki ABD Doları satış kuru.

2.6.6 Vade Ayları

Vade döngü ayları Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim ve Aralık'tır. Piyasada aynı anda, içinde bulunulan aya en yakın üç döngü ayı işlem görür. Bu üç vade ayından biri Aralık değilse, Aralık vade ayı ayrıca açılır. (Örneğin; "Aralık, Şubat, Nisan" veya "Şubat, Nisan, Haziran, Aralık")

2.6.7 Takas Süresi

Takas süresi T+1 olarak uygulanır. Zararlar hesaplardan T günü sonunda tahsil edilirken, kârlar hesaplara T+1 günü aktarılır.

2.6.8 Sözleşmenin Vadesi ve Son İşlem Günü

TLDolar vadeli işlem sözleşmelerinde vade ve son işlem günü her vade ayının son iş günü olur. Yurt içi piyasaların resmi tatil nedeniyle yarım gün olması durumunda sözleşmenin vadesi bir önceki iş günüdür.

2.6.9 Fiyat Kotasyonu ve Minimum Fiyat

1 ABD Doları'nın Türk Lirası cinsinden değeri virgülden sonra dört basamak halinde kote edilir. Minimum fiyat adımı 0,0005 TL'dir. Minimum fiyat adımının değeri bir sözleşme için 0,5 TL'ye (0,0005*1000) karşılık gelir. Bu şekilde girilecek fiyat kotasyonlarının virgülden sonraki son rakamı 0 (sıfır) ya da 5 (beş) olur (1,7750; 1,7755; 1,7760 gibi).

2.6.10 Baz Fiyat ve Günlük Fiyat Değişim Limiti

Baz fiyat, günlük fiyat değişim limitlerinin hesaplanmasında kullanılan ve sözleşmenin işleme açıldığı gün Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından belirlenen fiyat, diğer işlem günleri için ise bir önceki günün uzlaşma fiyatıdır.

Günlük fiyat değişim limiti, her bir sözleşme için belirlenen baz fiyatın $\pm 10\%$ 'udur. Bu yöntemle hesaplanan alt veya üst limitin fiyat adımına tekabül etmemesi halinde üst limit bir üst fiyat adımına, alt limit ise bir alt fiyat adımına yuvarlanır.

2.6.11 İşlem Saatleri

İşlemler 09:10 - 17:45 saatleri arasında kesintisiz tek bir seansta gerçekleştirilir.

2.7 TLEuro Vadeli İşlem Sözleşmelerinin

2.7.1 Vadeli İşlem Sözleşme Kodu

Vadeli işlem sözleşmelerinde sözleşme kodu; sözleşme türü, dayanak varlık kodu, vade tarihi ve sözleşme büyüklüğünün standart olup olmadığı bilgisini içerecek şekilde oluşturulmuştur.

Örnek: F_TRYEUR1212SO

F	TRYEUR	1212	SO
Vadeli (Futures)	Dayanak varlık kodu	Vade tarihi (AAYY-Aralık 2012)	S: Standart N: Standart Olmayan (Özsermaye hali sonucu oluşan)

2.7.2 Dayanak Varlık

Türk Lirası/Euro kuru

2.7.3 Sözleşme Büyüklüğü

1.000 Euro

2.7.4 Uzlaşma Şekli

TLEuro vadeli işlem sözleşmelerinin uzlaşma yöntemi olarak nakdi uzlaşma uygulanır.

2.7.5 Günlük ve Vade Sonu Uzlaşma Fiyatları

2.7.5.1 Günlük Uzlaşma Fiyatı

Seans sonunda hesapların güncellenmesinde kullanılan günlük uzlaşma fiyatı aşağıdaki şekilde hesaplanır ve en yakın fiyat adımına yuvarlanır:

- Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.
- Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı alınır.
- Seans içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı
- Seans içerisinde hiç işlem yapılmamışsa, bir önceki günün uzlaşma fiyatı, günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.

Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanamaması veya hesaplanan fiyatın piyasayı doğru yansıtmadığına kanaat getirilmesi durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.

- Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması
- Dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatları da dikkate alınarak hesaplanacak "teorik" fiyatlar

2.7.5.2 Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı

Son işlem günü saat 15:30'da TCMB tarafından açıklanan gösterge niteliğindeki Euro satış kuru.

2.7.6 Vade Ayları

Vade döngü ayları Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim ve Aralık'tır. Piyasada aynı anda, içinde bulunulan aya en yakın üç döngü ayı işlem görür. Bu üç vade ayından biri Aralık değilse, Aralık vade ayı ayrıca açılır. (Örneğin; "Aralık, Şubat, Nisan" veya "Şubat, Nisan, Haziran, Aralık")

2.7.7 Takas Süresi

Takas süresi T+1 olarak uygulanır. Zararlar hesaplardan T günü sonunda tahsil edilirken, kârlar hesaplara T+1 günü aktarılır.

2.7.8 Sözleşmenin Vadesi ve Son İşlem Günü

TLEuro vadeli işlem sözleşmelerinde vade ve son işlem günü her vade ayının son iş günü olur. Yurt içi piyasaların resmi tatil nedeniyle yarım gün olması durumunda sözleşmenin vadesi bir önceki iş günüdür.

2.7.9 Fiyat Kotasyonu ve Minimum Fiyat Adımı

1 Euro'nun Türk Lirası cinsinden değeri virgülden sonra dört basamak halinde kote edilir. Minimum fiyat adımı 0,0005'dir. Minimum fiyat adımının değeri bir sözleşme için 0,5 TL'ye (0,0005*1.000) karşılık gelir. Bu şekilde girilecek fiyat kotasyonlarının virgülden sonraki son rakamı 0 (sıfır) ya da 5 (beş) olur (2,3750; 2,3755; 2,3760 gibi).kotasyonlarının virgülden sonraki son rakamı 0 (sıfır) ya da 5 (beş) olur (2,3750; 2,3755; 2,3760 gibi).

2.7.10 Baz Fiyat ve Günlük Fiyat Değişim Limiti

Baz fiyat, günlük fiyat değişim limitlerinin hesaplanmasında kullanılan ve sözleşmenin işleme açıldığı gün Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından belirlenen fiyat, diğer işlem günleri için ise bir önceki günün uzlaşma fiyatıdır.

Günlük fiyat değişim limiti, her bir sözleşme için belirlenen baz fiyatın $\pm\%10$ 'udur. Bu yöntemle hesaplanan alt veya üst limitin fiyat adımına tekabül etmemesi halinde üst limit bir üst fiyat adımına, alt limit ise bir alt fiyat adımına yuvarlanır.

2.7.11 İşlem Saatleri

İşlemler 09:10 - 17:45 saatleri arasında kesintisiz tek bir seansta gerçekleştirilir.

2.8 EUR/USD Çapraz Kuru Vadeli İşlem Sözleşmelerinin Özellikleri

2.8.1 Vadeli İşlem Sözleşme Kodu

Vadeli işlem sözleşmelerinde sözleşme kodu; sözleşme türü, dayanak varlık kodu, vade tarihi ve sözleşme büyüklüğünün standart olup olmadığı bilgisini içerecek şekilde oluşturulmuştur.

Örnek: F_EURUSD1212S0

F	EURUSD	1212	S0
Vadeli (Futures)	Dayanak varlık kodu	Vade tarihi (AAYY-Aralık 2012)	S: Standart N: Standart Olmayan (Özsermaye hali sonucu oluşan)

2.8.2 Dayanak Varlık

Euro/Amerikan (ABD) Doları (EUR/USD) çapraz kurudur.

2.8.3 Sözleşme Büyüklüğü

1.000 Euro

2.8.4 Uzlaşma Şekli

EUR/USD çapraz kuru vadeli işlem sözleşmelerinin uzlaşma yöntemi olarak nakdi uzlaşma uygulanır.

2.8.5 Günlük ve Vade Sonu Uzlaşma Fiyatları

2.8.5.1 Günlük Uzlaşma Fiyatı

Seans sonunda hesapların güncellenmesinde kullanılan günlük uzlaşma fiyatı aşağıdaki şekilde hesaplanır ve en yakın fiyat adımına yuvarlanır:

- Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.
- Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı alınır.
- Seans içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı
- Seans içerisinde hiç işlem yapılmamışsa, bir önceki günün uzlaşma fiyatı günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.

Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanamaması veya hesaplanan fiyatın piyasayı doğru yansıtmadığına kanaat getirilmesi durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.

- Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması
- Dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatları da dikkate alınarak hesaplanacak "teorik" fiyatlar

Özel Emir Pazarı'nda gerçekleşen işlemler yukarıdaki hesaplamalara dahil edilmez. Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından günlük uzlaşma fiyatının değiştirilme durumu saklıdır.

2.8.5.2 Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı

TCMB'nin son işlem gününde açıkladığı gösterge niteliğindeki Euro/Amerikan Doları çapraz kurudur. Belirlenen vade sonu uzlaşma fiyatı en yakın fiyat adımına yuvarlanır.

2.8.6 Vade Ayları

Vade döngü ayları Mart, Haziran, Eylül ve Aralık'tır. Aynı anda içinde bulunulan aya en yakın iki vade ayına ait sözleşmeler işlem görür. Bu iki vade ayından biri Aralık ayı değilse, Aralık vade ayı ayrıca işleme açılır.

2.8.7 Takas Süresi

Takas süresi T+1 olarak uygulanır. Zararlar hesaplardan T günü sonunda tahsil edilirken, kârlar hesaplara T+1 günü aktarılır.

2.8.8 Sözleşmenin Vadesi ve Son İşlem Günü

EUR/USD çapraz kuru vadeli işlem sözleşmelerinde vade ve son işlem günü her vade ayının son iş günü olur. Yurt içi piyasaların resmi tatil nedeniyle yarım gün olması durumunda sözleşmenin vadesi bir önceki iş günüdür.

2.8.9 Fiyat Kotasyonu ve Minimum Fiyat Adımı

1 Euro'nun ABD Doları cinsinden değeri virgülden sonra dört basamak halinde kote edilir. (Örnek: 1,3050; 1,3051 gibi) Minimum fiyat adımı 0,0001'dir. Minimum fiyat adımının değeri 0,1 ABD Doları'na karşılık gelmektedir.

2.8.10 Baz Fiyat ve Günlük Fiyat Değişim Limiti

Baz fiyat, günlük fiyat değişim limitlerinin hesaplanmasında kullanılan ve sözleşmenin işleme açıldığı gün Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından belirlenen fiyat, diğer işlem günleri için ise bir önceki günün uzlaşma fiyatıdır. Günlük fiyat değişim limiti, her bir sözleşme için belirlenen baz fiyatın $\pm\%10$ 'udur. Bu yöntemle hesaplanan alt veya üst limitin fiyat adımına tekabül etmemesi halinde üst limit bir üst fiyat adımına, alt limit ise bir alt fiyat adımına yuvarlanır.

2.8.11 İşlem Saatleri

İşlemler 09:10 - 17:45 saatleri arasında kesintisiz tek bir seansta gerçekleştirilir.

2.8.12 Dolar Kuru

Bu sözleşmeye ilişkin işlemlerde ABD Doları değerlerinin TL'ye çevrilmesinde TCMB tarafından saat 15:30 itibarıyla açıklanan gösterge niteliğindeki ABD Doları Alış Kuru esas alınır. Borsa tarafından gerekli görülen durumlarda ya da TCMB tarafından gösterge niteliğindeki ABD Doları Alış Kurunun açıklanmaması durumunda, Dolar Kuru spot piyasada oluşan Dolar kurları dikkate alınarak güncellenebilir.

2.9 Altın Vadeli İşlem Sözleşmelerinin Özellikleri

2.9.1 Vadeli İşlem Sözleşme Kodu

Vadeli işlem sözleşmelerinde sözleşme kodu; sözleşme türü, dayanak varlık kodu, vade tarihi ve sözleşme büyüklüğünün standart olup olmadığı bilgisini içerecek şekilde oluşturulmuştur.

Örnek: F_XAUTRY1212SO

F	XAUTRY	1212	SO
Vadeli (Futures)	Dayanak varlık kodu	Vade tarihi (AAYY-Aralık 2012)	S: Standart N: Standart Olmayan (Özsermaye hali sonucu oluşan)

2.9.2 Dayanak Varlık

Saf altın

2.9.3 Sözleşme Büyüklüğü

100 gram

2.9.4 Uzlaşma Şekli

Altın vadeli işlem sözleşmelerinin uzlaşma yöntemi olarak nakdi uzlaşma uygulanır.

2.9.5 Günlük ve Vade Sonu Uzlaşma Fiyatları

2.9.5.1 Günlük Uzlaşma Fiyatı

Seans sonunda hesapların güncellenmesinde kullanılan günlük uzlaşma fiyatı aşağıdaki şekilde hesaplanır ve en yakın fiyat adımına yuvarlanır:

- Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.
- Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı alınır.
- Seans içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı alınır.
- Seans içerisinde hiç işlem yapılmamışsa, bir önceki günün uzlaşma fiyatı

günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.

Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanamaması veya hesaplanan fiyatın piyasayı doğru yansıtmadığına kanaat getirilmesi durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.

- Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması
- Dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatları da dikkate alınarak hesaplanacak "teorik" fiyatlar

Özel Emir Pazarı'nda gerçekleşen işlemler yukarıdaki hesaplamalara dahil edilmez. Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından günlük uzlaşma fiyatının değiştirilme durumu saklıdır.

2.9.5.2 Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı

Vade sonu uzlaşma fiyatı, son işlem günündeki Londra'da öğleden sonra yapılan altın fiyat sabitleme seansında (The London Gold Market Fixing Ltd. tarafından açıklanan The London Gold Fixing P.M.) oluşan altın Dolar/ons fiyatının Merkez Bankasının saat 15.30'da açıklayacağı gösterge niteliğindeki ABD Doları satış kuru kullanılarak TL/gram'a çevrilmesi ile bulunan değer vade sonu uzlaşma fiyatı olarak kullanılır. Londra'da öğleden sonra altın fiyat sabitleme seansı yapılmazsa, sabah seansında oluşan altın Dolar/ons fiyatı vade sonu uzlaşma fiyatı olarak kullanılır. Son işlem gününde resmi tatil veya başka bir nedenle fiyat açıklanmaması halinde, uluslararası spot piyasalarda Türkiye saati ile saat 17:00'de oluşan Dolar/ons altın alış ve satış fiyatının ortalaması baz alınır. Ons ağırlık birimi 31,1035'e bölünerek grama çevrilir. Yukarıdaki yöntemlerle belirlenen vade sonu uzlaşma fiyatı en yakın fiyat adımına yuvarlanır.

2.9.6 Vade Ayları

Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim ve Aralık. Aynı anda içinde bulunulan aya en yakın üç vade ayına ait sözleşmeler işlem görür.

2.9.7 Takas Süresi

Takas süresi T+1 olarak uygulanır. Zararlar hesaplardan T günü sonunda tahsil edilirken, kârlar hesaplara T+1 günü aktarılır.

2.9.8 Sözleşmenin Vadesi ve Son İşlem Günü

Altın vadeli işlem sözleşmelerinde vade ve son işlem günü her vade ayının son iş günü olur. Yurt içi piyasaların resmi tatil nedeniyle yarım gün olması durumunda sözleşmenin vadesi bir önceki iş günüdür.

2.9.9 Fiyat Kotasyonu ve Minimum Fiyat Adımı

1 gram altının Türk Lirası cinsinden değeri virgülden sonra üç basamak olacak şekilde sisteme girilir. Minimum fiyat adımı 0,005 TL'dir.

2.9.10 Baz Fiyat ve Günlük Fiyat Değişim Limiti

Baz fiyat, günlük fiyat değişim limitlerinin hesaplanmasında kullanılan ve sözleşmenin işleme açıldığı gün Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından belirlenen fiyat, diğer işlem günleri için ise bir önceki günün uzlaşma fiyatıdır.

Günlük fiyat değişim limiti, her bir sözleşme için belirlenen baz fiyatın $\pm\%10$ 'udur. Bu yöntemle hesaplanan alt veya üst limitin fiyat adımına tekabül etmemesi halinde üst limit bir üst fiyat adımına, alt limit ise bir alt fiyat adımına yuvarlanır.

2.9.11 İşlem Saatleri

İşlemler 09:10 - 17:45 saatleri arasında kesintisiz tek bir seansta gerçekleştirilir.

2.10 Dolar/Ons Altın Vadeli İşlem Sözleşmelerinin Özellikleri

2.10.1 Vadeli İşlem Sözleşme Kodu

Vadeli işlem sözleşmelerinde sözleşme kodu; sözleşme türü, dayanak varlık kodu, vade tarihi ve sözleşme büyüklüğünün standart olup olmadığı bilgisini içerecek şekilde oluşturulmuştur.

Örnek: F_XAUUSD1212S0

F	XAUUSD	1212	S0
Vadeli (Futures)	Dayanak varlık kodu	Vade tarihi (AAYY-Aralık 2012)	S: Standart N: Standart Olmayan (Özsermaye hali sonucu oluşan)

2.10.2 Dayanak Varlık

Saf altın

2.10.3 Sözleşme Büyüklüğü

1 ons altın

2.10.4 Uzlaşma Şekli

Dolar/Ons altın vadeli işlem sözleşmelerinin uzlaşma yöntemi olarak nakdi uzlaşma uygulanır.

2.10.5 Günlük ve Vade Sonu Uzlaşma Fiyatları

2.10.5.1 Günlük Uzlaşma Fiyatı

Seans sonunda hesapların güncellenmesinde kullanılan günlük uzlaşma fiyatı aşağıdaki şekilde hesaplanır ve en yakın fiyat adımına yuvarlanır:

- Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.
- Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı alınır.
- Seans içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı
- Seans içerisinde hiç işlem yapılmamışsa, bir önceki günün uzlaşma fiyatı

günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.

Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanmaması veya hesaplanan fiyatın piyasayı doğru yansıtmadığına kanaat getirilmesi durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.

- Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması
 - Dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatları da dikkate alınarak hesaplanacak "teorik" fiyatlar
- Özel Emir Pazarı'nda gerçekleşen işlemler yukarıdaki hesaplamalara dahil edilmez. Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından günlük uzlaşma fiyatının değiştirilme durumu saklıdır.

2.10.5.2 Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı

Vade sonu uzlaşma fiyatı, son işlem gününde Londra'da öğleden sonra yapılan altın fiyat sabitleme seansında (The London Gold Market Fixing Ltd. tarafından açıklanan The London Gold Fixing P.M.) oluşan altın Dolar/Ons fiyatıdır. Son işlem gününde Londra'da öğleden sonra altın fiyat sabitleme seansı yapılmazsa, sabah seansında oluşan altın Dolar/Ons fiyatı vade sonu uzlaşma fiyatı olarak kullanılır. Son işlem gününde resmi tatil veya başka bir nedenle fiyat açıklanmaması halinde, uluslararası spot piyasalarda Türkiye saati ile saat 17:00'de oluşan Dolar/Ons altın alış ve satış fiyatının ortalaması vade sonu uzlaşma fiyatı olarak kullanılır. Yukarıdaki yöntemlerle belirlenen vade sonu uzlaşma fiyatı en yakın fiyat adımına yuvarlanır.

2.10.6 Vade Ayları

Vade döngü ayları Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim ve Aralık'tır. Piyasada aynı anda, içinde bulunulan aya en yakın üç vade ayına ait sözleşmeler işlem görür.

2.10.7 Takas Süresi

Takas süresi T+1 olarak uygulanır. Zararlar hesaplardan T günü sonunda tahsil edilirken, kârlar hesaplara T+1 günü aktarılır.

2.10.8 Sözleşmenin Vadesi ve Son İşlem Günü

Dolar/Ons altın vadeli işlem sözleşmelerinde vade ve son işlem günü her vade ayının son iş günü olur. Yurt içi piyasaların resmi tatil nedeniyle yarım gün olması durumunda sözleşmenin vadesi bir önceki iş günüdür.

2.10.9 Fiyat Kotasyonu ve Minimum Fiyat Adımı

1 ons altının ABD Doları cinsinden değeri virgülden sonra iki basamak olacak şekilde işlem sistemine girilir. (Örnek: 1.450,05; 1.450,10 gibi) Minimum fiyat adımı 0,05'dir. Minimum fiyat adımının değeri 0,05 ABD Doları'na karşılık gelmektedir.

2.10.10 Baz Fiyat ve Günlük Fiyat Değişim Limiti

Baz fiyat, günlük fiyat değişim limitlerinin hesaplanmasında kullanılan ve sözleşmenin işleme açıldığı gün Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından belirlenen fiyat, diğer işlem günleri için

ise bir önceki günün uzlaşma fiyatıdır. Günlük fiyat değişim limiti, her bir sözleşme için belirlenen baz fiyatın $\pm\%10$ 'udur. Bu yöntemle hesaplanan alt veya üst limitin fiyat adımına tekabül etmemesi halinde üst limit bir üst fiyat adımına, alt limit ise bir alt fiyat adımına yuvarlanır.

2.10.11 İşlem Saatleri

İşlemler 09:10 - 17:45 saatleri arasında kesintisiz tek bir seansta gerçekleştirilir.

2.10.12 Dolar Kuru

Bu sözleşmeye ilişkin işlemlerde ABD Doları değerlerinin TL'ye çevrilmesinde TCMB tarafından saat 15:30 itibarıyla açıklanan gösterge niteliğindeki ABD Doları Alış Kuru esas alınır. Borsa tarafından gerekli görülen durumlarda ya da TCMB tarafından gösterge niteliğindeki ABD Doları Alış Kuru'nun açıklanmaması durumunda, Dolar Kuru spot piyasada oluşan Dolar kurları dikkate alınarak güncellenebilir.

2.11 Ege Pamuk Vadeli İşlem Sözleşmelerinin Özellikleri

2.11.1 Vadeli İşlem Sözleşme Kodu

Vadeli işlem sözleşmelerinde sözleşme kodu; sözleşme türü, dayanak varlık kodu, vade tarihi ve sözleşme büyüklüğünün standart olup olmadığı bilgisini içerecek şekilde oluşturulmuştur.

Örnek: F_COTEGE1212S0

F	COTEGE	1212	S0
Vadeli (Futures)	Dayanak varlık kodu	Vade tarihi (AAYY-Aralık 2012)	S: Standart N: Standart Olmayan (Özsermaye hali sonucu oluşan)

2.11.2 Dayanak Varlık

Ege Standart 1 baz kalite pamuk

2.11.3 Sözleşme Büyüklüğü

1.000 kg (1 ton)

2.11.4 Uzlaşma Şekli

Ege Pamuk vadeli işlem sözleşmelerinin uzlaşma yöntemi olarak nakdi uzlaşma uygulanır.

2.11.5 Günlük ve Vade Sonu Uzlaşma Fiyatları

2.11.5.1 Günlük Uzlaşma Fiyatı

Seans sonunda hesapların güncellenmesinde kullanılan günlük uzlaşma fiyatı aşağıdaki şekilde hesaplanır ve en yakın fiyat adımına yuvarlanır:

- Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.
- Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı alınır.
- Seans içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı
- Seans içerisinde hiç işlem yapılmamışsa, bir önceki günün uzlaşma fiyatı

günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.

Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanamaması veya hesaplanan fiyatın piyasayı doğru yansıtmadığına kanaat getirilmesi

durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.

- Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması
- Dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatları da dikkate alınarak hesaplanacak "teorik" fiyatlar

Özel Emir Pazarı'nda gerçekleşen işlemler yukarıdaki hesaplamalara dahil edilmez. Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından günlük uzlaşma fiyatının değiştirilme durumu saklıdır.

2.11.5.2 Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı

Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı şu şekilde hesaplanır:

- Dayanak varlığın vade ayı son işlem günü ve öncesindeki asgari iki iş gününe ait İzmir Ticaret Borsası'nda oluşan Ege Standart 1 baz kalite pamuk fiyatlarının miktar ağırlıklı ortalaması Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı olarak alınır.
- Bu günlerde İzmir Ticaret Borsası'nda yeterli işlem olmaması halinde, var olan işlemlerin ortalaması ile İzmir Ticaret Borsası pamuk salonunda faaliyet gösteren asgari on iki üyeden azami %1 fiyat aralığı ile Ege Standart 1 baz kalite pamuk için alınacak kotasyonların arasından en iyi ve en kötü iki fiyat atıldıktan sonra kalanların aritmetik ortalaması uzlaşma fiyatı olarak alınır. Spot piyasada gerçekleşen işlemlerin Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı'nın belirlenmesinde yeterli olup olmadığına Uzlaşma Fiyatı Komitesi karar verir.

2.11.6 Vade Ayları

Vade döngü ayları Mart, Mayıs, Temmuz, Ekim ve Aralık'tır. Aynı anda içinde bulunulan aya en yakın iki vade ayına ait sözleşmeler işlem görür.

2.11.7 Takas Süresi

Takas süresi T+1 olarak uygulanır. Zararlar hesaplardan T günü sonunda tahsil edilirken, kârlar hesaplara T+1 günü aktarılır.

2.11.8 Sözleşmenin Vadesi ve Son İşlem Günü

Ege Pamuk vadeli işlem sözleşmelerinde vade ve son işlem günü her vade ayının son iş günü olur. Yurt içi piyasaların resmi tatil nedeniyle yarım gün olması durumunda sözleşmenin vadesi bir önceki iş günüdür.

2.11.9 Fiyat Kotasyonu ve Minimum Fiyat Adımı

1 kg Ege Standart 1 baz kalite pamuğun Türk Lirası cinsinden değeri virgülden sonra üç basamak halinde kote edilir. Minimum fiyat adımı 0,005'dir. Minimum fiyat adımının değeri 5 TL'ye karşılık gelmektedir. Bu şekilde girilecek fiyat kotasyonlarının virgülden sonraki son rakamı 0 (sıfır) ya da 5 (beş) olur (2,125 veya 2,410 TL/kg gibi).

2.11.10 Baz Fiyat ve Günlük Fiyat Değişim Limiti

Baz fiyat, günlük fiyat değişim limitlerinin hesaplanmasında kullanılan ve sözleşmenin işleme açıldığı gün Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından belirlenen fiyat, diğer işlem günleri için ise bir önceki günün uzlaşma fiyatıdır.

Günlük fiyat değişim limiti, her bir sözleşme için belirlenen baz fiyatın $\pm\%10$ 'udur. Bu yöntemle hesaplanan alt veya üst limitin fiyat adımına tekabül etmemesi halinde üst limit bir üst fiyat adımına, alt limit ise bir alt fiyat adımına yuvarlanır.

2.11.11 İşlem Saatleri

İşlemler 09:10 - 17:45 saatleri arasında tek bir seansta gerçekleştirilir. 12:30 - 13:55 arası işlem yapılmayan bölümdür.

2.12 Anadolu Kırmızı Buğday Vadeli İşlem Sözleşmelerinin Özellikleri

2.12.1 Vadeli İşlem Sözleşme Kodu

Vadeli işlem sözleşmelerinde sözleşme kodu; sözleşme türü, dayanak varlık kodu, vade tarihi ve sözleşme büyüklüğünün standart olup olmadığı bilgisini içerecek şekilde oluşturulmuştur.

Örnek: F_WHTANR1212SO

F	WHTANR	1212	SO
Vadeli (Futures)	Dayanak varlık kodu	Vade tarihi (AAYY-Aralık 2012)	S: Standart N: Standart Olmayan (Özsermaye hali sonucu oluşan)

2.12.2 Dayanak Varlık

Anadolu kırmızı sert baz kalite buğday (Bezostaja-1, Doğu- 88, Gün- 91, Haymana- 79, İkizce- 96, Karasu- 90, Lancer, Odeskaya- 51, Şahin) Anadolu kırmızı sert kalitede buğdayı oluşturduğu belirtilen bu buğday cinsleri, TMO'nun sınıflandırması esas alınarak belirlenmiştir. Ayrıca spot borsaların "Anadolu kırmızı sert buğday" olarak tescil ettiği emtia da yukarıdaki sınıflamaya dahildir. TMO'nun sınıflandırma kriterlerinde bir değişiklik olması halinde, Anadolu kırmızı sert olarak belirtilen buğday kalitesinin denk geldiği yeni buğday kalitesi ve bu kaliteyi oluşturan yeni buğday cinsleri sözleşmeye dayanak kabul edilir.

2.12.3 Sözleşme Büyüklüğü

5.000 kg (5 ton)

2.12.4 Uzlaşma Şekli

Anadolu Kırmızı Buğday vadeli işlem sözleşmelerinin uzlaşma yöntemi olarak nakdi uzlaşma uygulanır.

2.12.5 Günlük ve Vade Sonu Uzlaşma Fiyatları

2.12.5.1 Günlük Uzlaşma Fiyatı

Seans sonunda hesapların güncellenmesinde kullanılan günlük uzlaşma fiyatı aşağıdaki şekilde hesaplanır ve en yakın fiyat adımına yuvarlanır:

- Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.
- Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı alınır.

- Seans içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı
- Seans içerisinde hiç işlem yapılmamışsa, bir önceki günün uzlaşma fiyatı

günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.

Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanmaması veya hesaplanan fiyatın piyasayı doğru yansıtmadığına kanaat getirilmesi durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.

- Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması
- Sözleşmenin vadesine kadar olan süre için geçerli olan ve Borsa tarafından belirlenen faiz oranı, dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatı kullanılarak hesaplanacak "teorik" fiyat

Özel Emir Pazarı'nda gerçekleşen işlemler yukarıdaki hesaplamalara dahil edilmez. Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından günlük uzlaşma fiyatının değiştirilme durumu saklıdır.

2.12.5.2 Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı

Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı şu şekilde hesaplanır:
Kullanılacak fiyatların belirlenmesi:

- Son işlem günü ve öncesindeki bir iş gününde Konya ve Polatlı Ticaret Borsası'nda Anadolu kırmızı sert buğdayının birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü derece baz kalitesi için gün sonu itibariyle oluşmuş fiyatların miktar ağırlıklı ortalaması her gün için ayrı ayrı hesaplanır (Bu şekilde en fazla dört fiyat verisi elde edilir.).

- Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Karaman, Çorum, Uzunköprü ve Yozgat Ticaret Borsalarında Anadolu kırmızı sert buğdayı için son işlem gününde ve önceki bir iş gününde oluşmuş fiyatlar elde edilir (Bu şekilde en fazla on dört fiyat verisi elde edilir.).

- Konya ve/veya Polatlı Ticaret Borsası'nda birinci, ikinci, üçüncü veya dördüncü derecedeki Anadolu kırmızı sert buğdayların herhangi biri için borsada fiyat oluşmaması durumunda, miktar ağırlıklı ortalama fiyat hesaplamasında fiyat oluşmuş olan dereceler için oluşan fiyat ve miktar bilgileri dikkate alınır.
- Konya ve Polatlı Ticaret Borsası'nda birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü derecedeki Anadolu kırmızı sert buğdaylarının hiçbirinde fiyat oluşmaması durumunda o gün için Polatlı Ticaret Borsası'ndan ya da Konya Ticaret Borsası'ndan fiyat verisi alınmadığı kabul edilir.
- Polatlı ve Konya Ticaret Borsalarının dışındaki borsalardan son işlem gününde veya son işlem gününden önceki bir iş gününde, Anadolu Kırmızı Sert buğdayı için fiyat oluşmaması durumunda, o gün için bu borsalardan fiyat alınmadığı kabul edilir.

edilir. Bu durumda, bu borsaların fiyat bilgileri (2. maddede bahsedilen) aritmetik ortalamaya dahil edilmez.

Yukarıda açıklanan tüm fiyatların (en fazla 18 fiyat verisi) aritmetik ortalaması bulunur. Bu fiyat vade sonu uzlaşma fiyatı olarak kabul edilir.

Spot borsaların fiyat verisinin son işlem gününü takip eden iş günlerinde açıklanması durumunda, Uzlaşma Fiyatı Komitesi uzlaşma fiyatını son işlem gününü takip eden günde açıklayabilir veya spot borsaların son işlem günü fiyat verilerini dikkate almadan son işlem gününde açıklayabilir.

Borsa, uygun koşulların sağlanması halinde, Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı hesaplanmasında fiyat verisi alınan borsaların sayısını artırabilir veya azaltabilir.

Uzlaşma Fiyatı Komitesi, Borsanın seans saatlerini ve takas sürecini dikkate alarak uzlaşma fiyatının hesaplanmasında spot borsalardaki seansın bir kısmında oluşan fiyat verilerini dikkate alabilir.

Spot borsalardan alınan fiyatlar, dayanak varlığın teslim edilmesi halinde doğabilecek KDV ve benzeri satış vergileri hariç olarak dikkate alınır.

2.12.6 Vade Ayları

Vade döngü ayları Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül ve Aralık'tır. Aynı anda içinde bulunulan aya en yakın iki vade ayına ait sözleşmeler işlem görür.

2.12.7 Takas Süresi

Takas süresi T+1 olarak uygulanır. Zararlar hesaplardan T günü sonunda tahsil edilirken, kârlar hesaplara T+1 günü aktarılır.

2.12.8 Sözleşmenin Vadesi ve Son İşlem Günü

Anadolu Kırmızı Buğday vadeli işlem sözleşmelerinde vade ve son işlem günü her vade ayının son iş günü olur. Yurt içi piyasaların resmi tatil nedeniyle yarım gün olması durumunda sözleşmenin vadesi bir önceki iş günüdür.

2.12.9 Fiyat Kotasyonu ve Minimum Fiyat Adımı

1 kg Anadolu kırmızı sert baz kalitede buğdayın Türk Lirası cinsinden değeri virgülden sonra dört basamak halinde kote edilir. Bu şekilde girilecek fiyat kotasyonlarının virgülden sonraki son rakamı 0 (sıfır) ya da 5 (beş) olur (0,3865 veya 0,3870 TL/kg gibi). Minimum fiyat adım değeri 0,0005'dir. Minimum fiyat adımının değeri 2,5 TL'ye karşılık gelmektedir.

2.12.10 Baz Fiyat ve Günlük Fiyat Değişim Limiti

Baz fiyat, günlük fiyat değişim limitlerinin hesaplanmasında kullanılan ve sözleşmenin işleme açıldığı gün Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından belirlenen fiyat, diğer işlem günleri için ise bir önceki günün uzlaşma fiyatıdır.

Günlük fiyat değişim limiti, her bir sözleşme için belirlenen baz fiyatın $\pm 10\%$ 'udur. Bu yöntemle hesaplanan alt veya üst limitin fiyat adımına tekabül etmemesi halinde üst limit bir üst fiyat adımına, alt limit ise bir alt fiyat adımına yuvarlanır.

2.12.11 İşlem Saatleri

İşlemler 09:10 - 17:45 saatleri arasında tek bir seansta gerçekleştirilir. 12:30 - 13:55 arası işlem yapılmayan bölümdür.

2.13 Baz Yük Elektrik Vadeli İşlem Sözleşmelerinin Özellikleri

2.13.1 Vadeli İşlem Sözleşme Kodu

Vadeli işlem sözleşmelerinde sözleşme kodu; sözleşme türü, dayanak varlık kodu, vade tarihi ve sözleşme büyüklüğünün standart olup olmadığı bilgisini içerecek şekilde oluşturulmuştur.

Örnek: F_ELCBAS1212SO

F	ELCBAS	1212	S0
Vadeli (Futures)	Dayanak varlık kodu	Vade tarihi (AAYY-Aralık 2012)	S: Standart N: Standart Olmayan (Özsermaye hali sonucu oluşan)

2.13.2 Dayanak Varlık

Vade ayının her bir saati için Piyasa İşleticisi tarafından açıklanan Kısıtsız Piyasa Takas Fiyatları'ndan (KPTF) hesaplanan basit aritmetik ortalamasıdır.

2.13.3 Sözleşme Büyüklüğü

Vade ayındaki saat sayısı x 0,1 MWh

Vade Ayındaki Saat Sayısı: Vade ayındaki gün sayısı x24

Sözleşme büyüklüğü vade ayındaki gün sayısına ve yaz saati/kış saati uygulamasına göre değişkenlik gösterir. Kış saatinden yaz saatine geçiş yapılan gün için saat sayısı 23, yaz saatinden kış saatine geçiş yapılan gün için ise saat sayısı 25 olarak uygulanacaktır.

Örnek:

30 gün içeren aylar için sözleşme büyüklüğü 72 MWh'dir (30x24x0,1MWh), 31 gün içeren aylar için sözleşme büyüklüğü 74,4 MWh'dir (31x24x0,1MWh), 28 gün çeken Şubat ayı için sözleşme büyüklüğü 67,2 MWh'dir (28x24x0,1MWh), 29 gün çeken Şubat ayı için sözleşme büyüklüğü 69,6 MWh'dir (29x24x0,1 MWh). Belirtilen sözleşme büyüklükleri kış saatinden yaz saatine/yaz saatinden kış saatine geçilen aylar için geçerli değildir.

2.13.4 Uzlaşma Şekli

Baz Yük Elektirk vadeli işlem sözleşmelerinin uzlaşma yöntemi olarak nakdi uzlaşma uygulanır.

2.13.5 Günlük ve Vade Sonu Uzlaşma Fiyatları

2.13.5.1 Günlük Uzlaşma Fiyatı

Seans sonunda hesapların güncellenmesinde kullanılan günlük uzlaşma fiyatı aşağıdaki şekilde hesaplanır ve en yakın fiyat adımına yuvarlanır:

- Seans sona ermeden önceki son 10 dakika içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.
- Eğer son 10 dakika içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde geriye dönük olarak bulunan son 10 işlemin

miktar ağırlıklı ortalama fiyatı alınır.

- Seans içerisinde 10'dan az işlem yapıldıysa, seans içerisinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin miktar ağırlıklı ortalama fiyatı
- Seans içerisinde hiç işlem yapılmamışsa, bir önceki günün uzlaşma fiyatı

günlük uzlaşma fiyatı olarak belirlenir.

Seans sonunda yukarıda belirtilen yöntemlere göre günlük uzlaşma fiyatının hesaplanamaması veya hesaplanan fiyatın piyasayı doğru yansıtmadığına kanaat getirilmesi durumunda, aşağıda belirtilen yöntemler tek başına ya da birlikte kullanılarak günlük uzlaşma fiyatı tespit edilebilir.

- Seans sonundaki en iyi alış ve satış kotasyonlarının ortalaması
- Sözleşmenin vadesine kadar olan süre için geçerli olan ve Borsa tarafından belirlenen faiz oranı, dayanak varlığın spot fiyatı veya sözleşmenin diğer vade ayları için geçerli olan günlük uzlaşma fiyatı kullanılarak hesaplanacak "teorik" fiyat

Özel Emir Pazarı'nda gerçekleşen işlemler yukarıdaki hesaplamalara dahil edilmez. Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından günlük uzlaşma fiyatının değiştirilme durumu saklıdır.

2.13.5.2 Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı

Vade ayının her bir saati için Piyasa İşleticisi tarafından açıklanan Kısıtsız Piyasa Takas Fiyatları'ndan (KPTF) hesaplanan basit aritmetik ortalama son uzlaşma fiyatı olur. Bu yöntemle belirlenen vade sonu uzlaşma fiyatı en yakın fiyat adımına yuvarlanır.

2.13.6 Vade Ayları

Yılın bütün ayları (Aynı anda içinde bulunulan ay ve bu aya en yakın üç vade olmak üzere toplam 4 vade aya ait sözleşmeler işlem görür.)

2.13.7 Takas Süresi

Takas süresi T+1 olarak uygulanır. Zararlar hesaplardan T günü sonunda tahsil edilirken, kârlar hesaplara T+1 günü aktarılır.

2.13.8 Sözleşmenin Vadesi ve Son İşlem Günü

Baz Yük Elektrik vadeli işlem sözleşmelerinde vade ve son işlem günü her vade ayının son iş günü olur. Yurt içi piyasaların resmi tatil nedeniyle yarım gün olması durumunda sözleşmenin vadesi bir önceki iş günüdür.

2.13.9 Fiyat Kotasyonu ve Minimum Fiyat Adımı

1 MWh elektrik enerjisinin TL değeri virgülden sonra iki basamak olarak ifade edilir (Örnek: 121,20). Minimum fiyat adımı 0,10 TL'dir. (Örnek: Sözleşme büyüklüğü 72 MWh olan vade ayları için minimum fiyat adımı değeri 7,2 TL, sözleşme büyüklüğü 74,4 MWh olan vade ayları için minimum fiyat adımı değeri 7,44 TL, sözleşme büyüklüğü 67,2 MWh olan vade ayları için minimum fiyat adımı değeri 6,72 TL, sözleşme büyüklüğü 69,6 MWh olan vade ayları için minimum fiyat adımı değeri 6,96 TL'dir.)

2.13.10 Baz Fiyat ve Günlük Fiyat Değişim Limiti

Baz fiyat, günlük fiyat değişim limitlerinin hesaplanmasında kullanılan ve sözleşmenin işleme açıldığı gün Uzlaşma Fiyatı Komitesi tarafından belirlenen fiyat, diğer işlem günleri için ise bir önceki günün uzlaşma fiyatıdır.

Günlük fiyat değişim limiti, farklı vadeli her bir sözleşme için belirlenen baz fiyatın $\pm\%10$ 'udur. Bu yöntemle hesaplanan alt veya üst limitin fiyat adımına tekabül etmemesi halinde üst limit bir üst fiyat adımına, alt limit ise bir alt fiyat adımına yuvarlanır.

2.13.11 İşlem Saatleri

İşlemler 09:10 - 17:45 saatleri arasında kesintisiz tek bir seansta gerçekleştirilir.

3.1.2 Hesapların Güncellenmesi (Marking to Market)

Hesapların güncellenmesi, piyasada işlem yapan tarafların sahip oldukları pozisyonların her gün sonunda belirlenen uzlaşma fiyatları esas alınarak değerlemeye tabi tutulup hesaplara yansıtılmasıdır.

Hesapların güncellenmesiyle oluşan değişiklikler sonucunda, bir hesaptaki tutarın teminat olarak bulunması gereken asgari tutarı aşması halinde, aşan kısım hesap sahibi tarafından çekilebilir. Hesapların güncellenmesi sonucunda teminat açığının ortaya çıkması durumunda, Takas Merkezi tarafından teminat tamamlama çağrısı yapılır.

3.1.3 Teminat Tamamlama Çağrısı (Margin Call)

Seans kapanışından sonra vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerine ait gün sonu uzlaşma fiyatları belirlenir ve tüm hesaplar güncellenir. Toplam teminatı, Sürdürme Teminatı tutarının altına düşen veya eksi nakit teminat oluşan hesaplar için ilgili üyelere “teminat tamamlama çağrısı” yapılır. Üyeler teminat tamamlama çağrısı yükümlülüklerini **T+1 günü en geç saat 15:00’a kadar** yerine getirmek zorundadırlar.

3.1.1 Başlangıç Teminatı – Sürdürme Teminatı (Initial Margin – Maintenance Margin)

Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerini almak veya satmak için Takas Merkezi’ne yatırılması zorunlu olan asgari tutar başlangıç teminatıdır.

Sürdürme teminatı, Piyasadaki günlük fiyat değişimleri karşısında güncellenen teminat tutarlarının ve teminat olarak bulundurulması gereken varlık kompozisyonunun korunması gereken asgari düzeydir.

Teminat tutarının sürdürme teminatı seviyesinin altına inmesi durumunda Takasbank tarafından teminat tamamlama çağrısı yapılır.

3.2 VİOP Risk Yönetimi ve Teminatlandırma Sistemi

VİOP risk yönetimi Takasbank tarafından yapılır. İşlem sisteminde gerçekleşen işlemler gerçek zamanlı olarak Takasbank tarafından çekilerek pozisyona dönüştürülür. Pozisyonu güncellenen hesaplar için son açık pozisyon ve son parametre dosyası verilerine göre “**Bulunması Gereken Teminat**” hesaplanır. “**Sürdürme Teminatı**”, bulunması gereken teminat değerinin %75’i olarak dikkate alınır.

$$\text{Teminat Tamamlama Çağrısı} \\ [\text{Toplam Teminat} \pm \text{Toplam Kâr/Zarar}] < [\text{Sürdürme Teminatı}]$$

Sürdürme teminatının, [Toplam Teminat +/- Toplam Kar/Zarar] tutarına oranı olarak tanımlanan risk oranı %100’den büyük ise, ilgili hesap “riskli” duruma düşer. Risksizden riskliye doğru 0, 1, 2 ve 3 olarak dört risk seviyesi belirlenmiştir.

Tablo 1: Risk Oranları ve Risk Seviyeleri

Risk Oranı (%)	Risk Seviyesi
75 >= Risk Oranı	0
90 >= Risk Oranı >75	1
100 >= Risk Oranı > 90	2
Risk Oranı >100	3

Hesaplar, risk durumuna göre kademeli olarak bilgilendirme yapılarak risk azaltıcı işlemler yapılması konusunda yönlendirilir.

Takasbank sistemi tarafından, saklama hesaplarının risk durumunda bir değişiklik olması halinde Borsa’ya bildirilir. Söz konusu saklama hesabına bağlı işlem hesaplarının risk durumu Borsa tarafından güncellenir.

1 ve 2 risk seviyeleri uyarı niteliğindedir, sadece “riskli” hesap statüsüne yaklaştığını gösterir. **3 risk seviyesindeki hesaplar “riskli hesap” statüsündedir.**

Riskli duruma giren hesabın pasif emirleri işlem sisteminde otomatik olarak iptal edilir. **Hesap, teminat yatırarak ve /veya bulunması gereken teminat tutarını azaltıcı işlem yaparak riskli durumdan çıkabilir.** Riskli hesaplar için teminat yatırılabilir ancak çekilemez.

Bir önceki güne ilişkin teminat tamamlama çağrısı bulunan hesaplar risk azaltıcı işlem yaparak veya nakit teminat yatırarak riskli durumdan çıkabilirler.

Üyeler risk durumlarını, işlem sisteminden ve Takasbank sisteminden, teminat durumlarını ise sadece Takasbank sisteminden takip edebilirler.

3.2.1 Teminatlandırma Yöntemi

Piyasada gerçekleştirilen işlemler için portföy bazında teminatlandırma yöntemi uygulanır. Portföy bazında teminat hesaplamasına esas teşkil edecek parametreler Takasbank tarafından belirlenir ve duyurulur. Takasbank, portföy bazında teminatlandırma işlemlerinde **Standard Portfolio Analysis of Risk (SPAN)** algoritmasını kullanır. SPAN algoritmasında, değişik fiyat ve volatilité değişim seviyelerine dayalı olarak oluşturulan senaryolar arasında maksimum risk göz önünde bulundurulur, teminat tutarı portföy bazında hesaplanmaktadır.

SPAN, aynı dayanak varlığa bağlı sözleşmeleri gruplandırarak analiz eder. Örneğin, aynı dayanak varlığa bağlı vadeli işlem sözleşmeleri, opsiyon sözleşmeleri ve vadeli işlem sözleşmeleri üzerine opsiyonlar aynı grupta yer alabilir. SPAN bu gruplamayı ürün grubu (Combined Commodity) olarak tanımlamaktadır. Takasbank, SPAN risk analizini kullanarak portföylerin risk yönetimini 5 adımda yapar:

1. Adım: Ürün Grubu Risk Analizi
2. Adım: Ürün Grupları Arası Risk Analizi
3. Adım: SPAN Risk Değerinin Hesaplanması
4. Adım: Başlangıç Teminatının Hesaplanması
5. Adım: Bulunması Gereken Teminatın Hesaplanması

Bu adımların detayları aşağıdaki gibidir:

3.2.1.1 Ürün Grubu Risk Analizi

SPAN risk analizini, her biri bir dayanak varlığı temsil eden ürün grupları bazında yapar. Her bir ürün grubunun riski diğer ürün gruplarından bağımsız bir şekilde hesaplanır. Bir ürün grubunun riski, tarama riski ve ürün grubu içi risk olarak tanımlanan vadeler arası yayılma pozisyonu riski toplamından oluşur.

Ürün Grubu Riski

Tarama Risk + Vadeler Arası Yayılma Pozisyonu Riski

3.2.1.1.1 Tarama Riski (Scan Risk)

SPAN, her bir sözleşme için “Fiyat Değişim Aralığı” ve “Volatilite Değişim Aralığı” değerleri üzerine senaryoları kullanarak Risk Dizileri (Risk Arrays) hesaplamaktadır.

a) Fiyat Değişim Aralığı (Price Scan Range-PSR)

Dayanak varlık için oluşabilecek maksimum fiyat değişikliğini ifade eder.

b) Volatilite Değişim Aralığı (Volatility Scan Range-VSR)

Opsiyonun dayanak varlık fiyatı için oluşabilecek maksimum volatilite değişikliğini ifade eder.

Her bir sözleşme için hesaplanan risk dizileri, sözleşmenin dayalı olduğu varlığın farklı fiyat ve volatilite senaryolarına göre sözleşmede oluşabilecek kâr/zarar rakamını gösteren dizilerdir. Risk dizileri aşağıdaki tabloda (Tablo 2) yer alan 16 standart senaryo kullanılarak hesaplanır. Bunlardan son ikisi (15. ve 16. senaryolar), dayanak varlık fiyatında oluşabilecek uç hareketleri temsil etmektedir. Uç senaryoların diğer senaryolara göre baskın çıkmaması için, oluşan kâr/zarar rakamı bir kapsama oranı ile çarpılır.

Tablo 2: SPAN Senaryoları

Senaryo	Fiyat Değişim Aralığının (PSR) Bir Oranı Olarak Fiyat Hareketi; Volatilite Hareketi (VSR)	Senaryo	Fiyat Değişim Aralığının (PSR) Bir Oranı Olarak Fiyat Hareketi; Volatilite Hareketi (VSR)
1	Fiyat Sabit; Volatilite Yukarı	2	Fiyat Sabit; Volatilite Aşağı
3	Fiyat 1/3 Yukarı; Volatilite Yukarı	4	Fiyat 1/3 Yukarı; Volatilite Aşağı
5	Fiyat 1/3 Aşağı; Volatilite Yukarı	6	Fiyat 1/3 Aşağı; Volatilite Aşağı
7	Fiyat 2/3 Yukarı; Volatilite Yukarı	8	Fiyat 2/3 Yukarı; Volatilite Aşağı
9	Fiyat 2/3 Aşağı; Volatilite Yukarı	10	Fiyat 2/3 Aşağı; Volatilite Aşağı
11	Fiyat 3/3 Yukarı; Volatilite Yukarı	12	Fiyat 3/3 Yukarı; Volatilite Aşağı
13	Fiyat 3/3 Aşağı; Volatilite Yukarı	14	Fiyat 3/3 Aşağı; Volatilite Aşağı
15	Aşırı Hareket Senaryosu: Fiyat 3 Yukarı, Volatilite Sabit, Kapsama Oranı	16	Aşırı Hareket Senaryosu: Fiyat 3 Aşağı, Volatilite Sabit, Kapsama Oranı

Her bir sözleşmenin ilgili senaryodaki riski, sahip olunan pozisyonla risk dizisindeki değerlerin çarpılması suretiyle bulunur. Bir portföydeki aynı ürün grubuna bağlı sözleşmeler birlikte değerlendirilerek her bir senaryo için portföydeki ilgili ürün grubuna bağlı sözleşmelerin riskleri toplanır. Bir ürün grubu için en kötü senaryo, portföyde yer alan sözleşmelerin riskinin toplamda en yüksek olduğu senaryodur. Ürün grubu bazında en kötü senaryoda oluşan risk "Tarama Riski" olarak adlandırılır ve bir anlamda piyasa riskini ifade eder.

3.2.1.1.2 Vadeler Arası Yayılma Pozisyonu Riski (Intra-Commodity Spread Charge)

Tarama riski hesaplanırken SPAN, öncelikle bir dayanak varlığın farklı vadelerdeki vadeli işlem sözleşme fiyatlarının aynı oranda değişeceğini varsayar. Bu yüzden herhangi bir aydaki uzun pozisyon, başka bir aydaki kısa pozisyon ile netleştirilir. Vadeler arası fiyat hareketleri farklı olabileceğinden, portföyler, vadeler arası fiyat riskine açıktır. Ürün grubuna ait vadeler arası yayılma pozisyonu bulunurken, ürün grubundaki sözleşmelere ait delta değerleri kullanılarak opsiyon sözleşmeleri eşdeğer vadeli işlem sözleşmelerine çevrilir ve vadeli işlem sözleşmeleri ile opsiyon sözleşmeleri arasında da vadeler arası yayılma pozisyonu hesaplanır.

Delta, dayanak varlığın fiyatındaki birim değişimin sözleşme fiyatında oluşturacağı değişim miktarıdır. Yukarıdaki tabloda (Tablo 2) tanımlanan 16 senaryodan 7 tanesine ait delta değerleri Takasbank tarafından belirlenen olasılıklar ile ağırlıklandırılarak sözleşme bazında bileşik delta hesaplanır.

Bileşik Delta, alım opsiyonları için 0 ile 1, satım opsiyonları için -1 ile 0 arasında değerler almaktadır. Vadeli işlem sözleşmeleri için Bileşik Delta 1'dir.

Her sözleşme için hesaplanan Bileşik Delta değeri, portföyün ilgili ürün grubuna bağlı sözleşmelerdeki pozisyon sayısı ve delta katsayılarıyla (delta scaling factor) çarpılarak, portföyün ürün grubu bazında "Net Delta" değeri hesaplanır. Böylece büyüklükleri farklı olan pozisyonlar aynı ölçekte ifade edilmiş olmaktadır.

Net Delta

Bileşik Delta X Delta Katsayısı X Pozisyon Sayısı

SPAN parametre dosyasına tanımlanan vade-seviye grupları (tiers tanımlaması) ve öncelik sırası kullanılarak portföyün ilgili ürün grubuna ait vadeler arası yayılma pozisyonu riski bulunur.

3.2.1.2 Ürün Grupları Arası Risk Analizi (Inter-Commodity Spread Credit)

Bir portföy için her bir ürün grubunun riski hesaplandıktan sonra, ürün gruplarının fiyat hareketleri arasındaki ilişkilerin (korelasyonların) portföy riskini düşürebileceği durumlar göz önünde bulundurularak teminat hesaplanmaktadır. Opsiyon pozisyonları, deltalar kullanılarak vadeli işlem pozisyonlarına dönüştürülerek, ürün grupları arası yayılma pozisyonu indirimi opsiyonlar için de kullanılmaktadır.

Ürün grupları arası yayılma pozisyonları, öncelik sırasına göre ürünlerin net deltaları kullanılarak oluşturulmaktadır. Ürün grupları arası yayılma pozisyonları sonucu yapılacak indirim tutarı, ikili ürün grupları arasında Takasbank tarafından belirlenen parametrelere göre hesaplanmaktadır.

3.2.1.3 SPAN Risk Değerinin Hesaplanması

SPAN riski, tarama riski ve vadeler arası yayılma pozisyonu riski toplamından ürün grupları arası yayılma pozisyonu indirimi düşülerek bulunur.

Diğer taraftan, aşırı zararda (Deep out-of-the-money) kısa opsiyon pozisyonları, bir portföy için tarama riskinin karşılayacağından daha fazla risk teşkil edebilir. Piyasa koşullarındaki ani bir değişiklik, bu opsiyonların içsel değerini artırabilir ve bu durum büyük zararlara neden olabilir. SPAN, bu riski sözleşme bazında belirlenen "Kısa Opsiyon Pozisyonu Minimum Riski" olarak adlandırmaktadır. Her bir opsiyon sözleşmesindeki kısa pozisyonların, sözleşmenin "Kısa Opsiyon Pozisyonu Minimum Riski" ile çarpılarak portföy bazında toplanması suretiyle portföyün "Kısa Opsiyon Pozisyonu Minimum Riski" hesaplanmaktadır.

SPAN riski, portföyün kısa opsiyon pozisyonları minimum riskinden az olamaz.

Span Riski

Maks. (Tarama Riski + Vadeler Arası Yayılma Pozisyonu Riski - Ürünler Arası Yayılma Pozisyonu İndirimi), (Kısa Opsiyon Pozisyon Minimum Riski))

3.2.1.4 Başlangıç Teminatı Hesaplanması

Opsiyonlar için hesap güncellemesi SPAN'de "Net Opsiyon Değeri" olarak ifade edilmektedir. Net Opsiyon Değeri, bir portföydeki uzun opsiyon pozisyonları toplam değerinden

kısa opsiyon pozisyonları toplam değerinin çıkarılması ile hesaplanmaktadır.

Net Opsiyon Değeri

Uzun Opsiyon Pozisyonları Toplam Değeri - Kısa Opsiyon Pozisyonları Toplam Değeri

Portföyün başlangıç teminatı, SPAN Riski Değerinden Net Opsiyon Değeri'nin çıkarılması ile bulunur. Net opsiyon değerine esas olan fiyatlar Takasbank tarafından belirlenir.

Başlangıç Teminatı

Span Riski - Net Opsiyon Değeri

3.2.1.5 Bulunması Gereken Teminatın Hesaplanması

Bulunması gereken teminat, başlangıç teminatı ile fiziki teslimat teminatının toplamıdır.

Fiziki Teslimat Teminatı

Fiziki Teslimata Konu Dayanak Varlık Sayısı x Dayanak Varlığın Fiyat Değişim Aralığı

Bulunması Gereken Teminat

Başlangıç Teminatı x Fiziki Teslimat Teminatı

3.2.1.6 Sürdürme Teminatının Hesaplanması

Piyasada oluşan zararlar ya da nakit dışı teminatların değerlerinin düşmesi sonucunda, bulunması gereken teminatın inebileceği en düşük seviyeye sürdürme teminatı denir. İşlem teminatı tutarının sürdürme teminatı seviyesinin altına inmesi durumunda, Takasbank tarafından teminat tamamlama çağrısı yapılır. Sürdürme teminatı seviyesi, bulunması gereken teminatın %75'i olarak belirlenmiştir

4.1.3 Yüksek Likidite

Vadeli piyasalar spot piyasalara göre daha düşük tutarlı yatırımla aynı miktarda dayanak varlık üzerine yatırım yapmaya olanak verdiği için, daha geniş kitlelere yatırım yapma fırsatı sunarak her iki piyasanın da daha likit olmasını sağlar.

4.1.4 Kaldıraç Etkisi

Vadeli piyasalar yatırımcılara küçük miktarda yatırımla büyük miktarda pozisyon alma ve kaldıraç etkisi yardımıyla yüksek kazanç elde etme imkânı sağlar. Ancak kaldıraç etkisi yatırımcı için, spot piyasaya göre çok daha hızlı ve büyük miktarda zarar etme riskini de içinde barındırır.

4.1.5 Portföy Çeşitlendirmesi

Vadeli piyasalar portföy yöneticilerine, portföy çeşitlendirmesi ve dolayısıyla da riskin yayılması açısından değişik seçenekler sunar.

4.1 Vadeli Piyasalar Neler Sağlar?**4.1.1 Riskten Korunma (Hedging)**

Vadeli piyasalar yatırımcılara, sözleşmeye konu olan dayanak varlığın işlem gördüğü spot piyasalarda ortaya çıkabilecek fiyat değişimlerine karşı korunma olanağı sağlar.

4.1.2 Etkin Fiyat Oluşumu

Finansal piyasalarda spot piyasanın yanında etkin faaliyet gösteren bir vadeli piyasanın varlığı fiyat oluşum mekanizmasının daha etkin çalışmasını sağlar. Vadeli piyasanın olması nedeniyle, dayanak varlık fiyatına ilişkin gelecek öngörülerini de devreye girdiği için spot piyasada oluşan fiyat sadece spot piyasanın olduğu duruma göre çok daha etkin olacaktır.

4.1.6 Sentetik Pozisyonlar

Vadeli piyasalarda işlem gören ürünler kullanılarak spot piyasalarda işlem gören ürünlerinkine benzer getiri grafiği olan sentetik pozisyonlar oluşturulabilir. Bu özelliği nedeniyle vadeli piyasalar, piyasalarda etkinliğin artmasına ve spot piyasadaki fiyat dalgalanmalarının (volatilité) azalmasına yardımcı olur.

4.2 Kimler Vadeli Piyasalarda İşlem Yapar?**4.2.1 Riskten Korunmak İsteyen Yatırımcılar**

Bir sermaye piyasası aracı, döviz, kıymetli maden veya malı kullanan, bunlarda pozisyon tutan veya gelecekte teslimatını bekleyen, ancak ilgili ürünün fiyatında gelecekte meydana gelebilecek beklenmedik değişimlerden korunmak isteyen yatırımcılar, vadeli piyasalarda spot piyasadaki pozisyonlarının tersi yönünde pozisyon alırlar.

4.2.2 Spekülatörler

Spekülatörler, korunma amacıyla işlem yapanlardan farklı olarak fiyat beklentileri çerçevesinde kâr elde etmek amacıyla yatırım yapan kişiler veya kurumlardır. Vadeli piyasalar özellikle kaldıraç etkisi sebebiyle spekülatörlere oldukça önemli fırsatlar sunar. Spekülatörler ise piyasanın likiditesini ve işlem hacmini artırır. Bu yatırımcı tipinin risk alma konusundaki istekliliği diğer piyasa katılımcılarına taşıdıkları riski spekülatörlere devrederek riskten korunma imkânı sağlar.

4.2.3 Arbitrajcılar

Arbitrajcılar, iki veya daha fazla piyasada eş zamanlı yapılan alım satım işlemleri ile risksiz kâr elde etmeyi hedefleyen kişiler veya kurumlardır. Örneğin, bir mal coğrafi olarak farklı yerlerde farklı iki fiyattan işlem görüyorsa arbitrajcı hemen ucuz olan yerden alır, pahalı olan yerde satar ve böylece risksiz kâr elde eder. Benzer şekilde spot piyasalar ile vadeli piyasalar arasındaki taşıma maliyeti (cost of carry) nedeniyle oluşması gereken fiyattan farklı seviyelerde fiyat oluşması durumunda, arbitrajcılar devreye girerek ucuz olan piyasada alım, pahalı olan piyasada satış yaparak piyasaları dengelerler. Arbitrajcılarının varlığı piyasaların birbirleriyle uyumlu ve dengeli hareket etmesine ve doğru fiyat oluşumuna katkı sağlar.

BORSA İSTANBUL

Yatırıma Değer!

Borsa İstanbul Anonim Şirketi

Reşitpaşa Mahallesi
Tuncay Artun Caddesi
Emirgan 34467 İstanbul

T: +90 212 298 21 00
F: +90 212 298 25 00
borsaistanbul.com

